

Birinci Çeyrek Büyümesinde Deprem Etkisi

Ozan Bakış,¹ Hamza Mutluay²

Yönetici Özeti

Kesinleşen Ocak, Şubat ve kısmen açıklanan Mart ayı GSYH öncü göstergeleri ile yaptığımız hesaplamalara göre Türkiye ekonomisinin 2023 yılının birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 1,1 oranında büyümesini bekliyoruz. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerle yaptığımız hesaplamalarla ise 2023 yılının birinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla GSYH'nin yüzde 0,9 artacağını öngörüyoruz.

Geçen ay yayınladığımız büyüme tahmini kesinleşen Ocak ve kısmen açıklanan Şubat verilerini kullandığı için 6 Şubat depremlerinin etkisi büyüme tahminimize yansımamıştı. Yıllık ve çeyreklik büyümeyi sırası ile yüzde 5, ve yüzde 1,4 olarak tahmin etmiştik. Bu araştırma notunda ise kesinleşen Ocak, Şubat ve kısmen açıklanan Mart ayı verilerini kullandığımız için deprem etkisi kendisini bariz şekilde gösteriyor. Sanayi üretimi endeksi, ve elektirik tüketimi, kapasite kullanım oranı gibi üretim ile yakından ilişkili göstergelerin düştüğünü görüyoruz. 6 Şubat depremlerinin etkilerini bütüncül bir yaklaşımla inceleyen Kamil Yılmaz hocamıza ait Betam araştırma notu olarak yayınlanmıştı (bkz. Betam Araştırma Notu 23/270, "6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Ekonomik Etkisi").

Tüketim mallarının üretimi düşerken ithalatı artırıyor

2023 yılının birinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla tüketim malları ithalatı (yüzde 18.8) ve kamu tüketim harcamalarında (yüzde 27.2) güçlü artışlar beklerken konut kredilerinde yaklaşık yüzde 7'lik bir azalış öngörüyoruz (Tablo 2).

Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre bakıldığında, ithal tüketimde müthiş bir artış, konut kredilerinde ise şiddetli bir azalış görülmektedir. Dayanaksız ve dayanıklı tüketim malları üretim endeksinde yüzde 4'e yakın azalış bekliyoruz. ÖTV'de yüzde 31, kamu tüketim harcamalarında ise yüzde 41,1 artış hesaplıyoruz (Tablo 3).

¹ Betam, ozan.bakis@eas.bau.edu.tr

² Betam, hamza.mutluay@eas.bau.edu.tr

GSYH büyüme tahminleri	2023Q1
Çeyreklik dönemsel GSYH	0,9
Yıllık dönemsel GSYH	1,1

Tablo 1: Dönemsel ve yıllık reel GSYH büyüme tahminleri. Kaynak: Betam. **NOT:** "Çeyreklik dönemsel" büyüme oranı, bir önceki çeyreğe göre tahmin edilen mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış dönemsel GSYH büyümesini; "Yıllık dönemsel" büyüme oranı geçen yılın aynı ayına göre tahmin edilen dönemsel GSYH büyümesini göstermektedir.

	2022Q4	2023Q1
İthalat-tüketim	1.9	18.8
Konut kredileri	-5.6	-6.9
Tük. kredileri ve KK	4.3	5.6
SÜE-dayanaksız tük.	0.3	0.3
SÜE-dayanıklı tük.	6.4	-1.2
ÖTV	12.4	0.9
Kamu tük. harc.	-6.8	27.2

Tablo 2: Bir önceki çeyreğe kıyasla tüketim harcamaları. **SÜE:** Sanayi üretim endeksi; **ÖTV:** Özel tüketim vergisi; **KK:** Kredi kartları.

	2022Q4	2023Q1
İthalat-tüketim	29.6	56.8
Konut kredileri	-30.8	-21.4
Tük. kredileri ve KK	-17.0	6.2
SÜE-dayanaksız tük.	2.4	-3.7
SÜE-dayanıklı tük.	4.5	-3.9
ÖTV	45.7	31.0
Kamu tük. harc.	7.1	41.1

Tablo 3: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla tüketim harcamaları.

İthal yatırım mallarında artış, ara malı üretiminde düşüş

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış veriye göre, 2023 yılının birinci çeyreğinde yatırım malı ithalatında yüzde 10'luk artış dikkat çekmektedir. Perakende sektörü stok seviyesi yüzde 0,2 artarken, kamu yatırım harcamaları yüzde 28,4 azalmaktadır.(Tablo 4).

Yıllık bazda ise son 3 aylık üretim beklentileri yüzde 3,2, ara malı üretim endeksi ise yüzde 10,7 azalmaktadır. Yatırım malı ithalatındaki artış yüzde 16,1 olurken, kamu yatırım harcamaları yüzde 68,8 artmaktadır (Tablo 5).

Altın dışı ihracatta azalış

2023 yılının birinci çeyreğinde, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış altın dışı dış ticaret rakamlarına baktığımızda ihracatta yüzde 1,2'lik azalış, ithalatta ise yüzde 6.5'lik artış bekliyoruz (Tablo 6).

Bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla baktığımızda ise altın dışı ihracat yüzde 4,1 azalırken, toplam ihracat yüzde 9 azalmaktadır. Altın dışı ithalat yüzde 4,8 artarken, altın dahil edildiğinde ithalatta yüzde 16,6'lık artış hesaplanmaktadır (Tablo 7).

	2022Q4	2023Q1
SÜE-ara malı	-0.4	0.6
KKO-yatırım malı	1.9	0.7
İthalat-yatırım malı	-0.6	10.0
Tic. krediler ve KK	0.6	1.6
Üretim-son 3 ay	-2.0	6.0
Per. sek. stok	-2.4	0.2
Kamu yatırım harc.	50.1	-28.4

Tablo 4: Bir önceki çeyreğe kıyasla yatırım harcamaları. **KKO:** Kapasite kullanım oranı; **Per.sek.stok:** Perakende ticaret sektörü mevcut mal stok seviyesi. KKO diğer endekslerin aksine yüzde puan değişimi olarak verilmiştir.

	2022Q4	2023Q1
SÜE-ara malı	-6.6	-10.7
KKO-yatırım malı	2.7	3.4
İthalat-yatırım malı	14.1	16.1
Tic. krediler ve KK	-17.5	-3.6
Üretim-son 3 ay	-16.9	-3.2
Per. sek. stok	5.3	-2.5
Kamu yatırım harc.	29.9	68.8

Tablo 5: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla yatırım harcamaları.

	2022Q4	2023Q1
İhracat	-0.4	-5.8
İthalat	4.4	10.0
Altın dışı ihracat	-1.2	-1.2
Altın dışı ithalat	-0.7	6.5

Tablo 6: Bir önceki çeyreğe kıyasla dış ticaret.

	2022Q4	2023Q1
İhracat	-3.6	-9.0
İthalat	8.0	16.6
Altın dışı ihracat	1.7	-4.1
Altın dışı ithalat	0.9	4.8

Tablo 7: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla dış ticaret.

Genel değerlendirme

GSYH tahmininde kullandığımız diğer mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış değişkenlere baktığımızda imalat sanayi üretim endeksi ile hizmet sektörüne olan talepte sırasıyla yüzde 0,2 ve yüzde 0,3 azalış gözlemlenmektedir (Tablo 8).

Geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında ise elektrik tüketimi yüzde 8,6 azalırken perakende sektörü fiyat beklentileri yüzde 1,7 azalmaktadır. Gelecek on iki ay yatırım beklentilerindeki yüzde 5,7'lik azalış dikkat çekmektedir. (Tablo 9).

Kesinleşen Ocak, Şubat ve kısmen açıklanan Mart ayı GSYH öncü göstergeleri ile yaptığımız hesaplamalara göre Türkiye ekonomisinin 2023 yılının birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 1,1 oranında büyümesini bekliyoruz. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilerle yaptığımız hesaplamalarla ise 2023 yılının birinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla GSYH'nin yüzde 0,9 artacağını öngörüyoruz.

	2022Q4	2023Q1
İmalat SÜE	2.4	-0.2
Per. sek. fiy. bek.	0.6	-2.5
KKO	-1.0	-0.6
Hiz. sek. talep	0.8	-0.3
Gel. 12 ay yat. bek.	-1.5	-2.0
Elektrik tüketimi	-2.4	-0.4

Tablo 8: Bir önceki çeyreğe kıyasla bazı öncü göstergeler. **Per.sek.fiy.bek:** Perakende sektörü fiyat beklentisi (gelecek 3 ay), **Hiz.sek.talep:** Hizmetlere olan talep (son 3 ay), **Gel. 12 ay yat. bek.:** Gelecek 12 ay yatırım beklentisi

	2022Q4	2023Q1
İmalat SÜE	1.3	-5.3
Per. sek. fiy. bek.	4.8	-1.7
KKO	-1.8	-1.9
Hiz. sek. talep	-3.8	-1.2
Gel. 12 ay yat. bek.	-3.9	-5.7
Elektrik tüketimi	-5.6	-8.6

Tablo 9: Geçen yılın aynı çeyreğine kıyasla bazı öncü göstergeler.

KUTU: AÇIKLAMALAR

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırma ile ilgili açıklama:

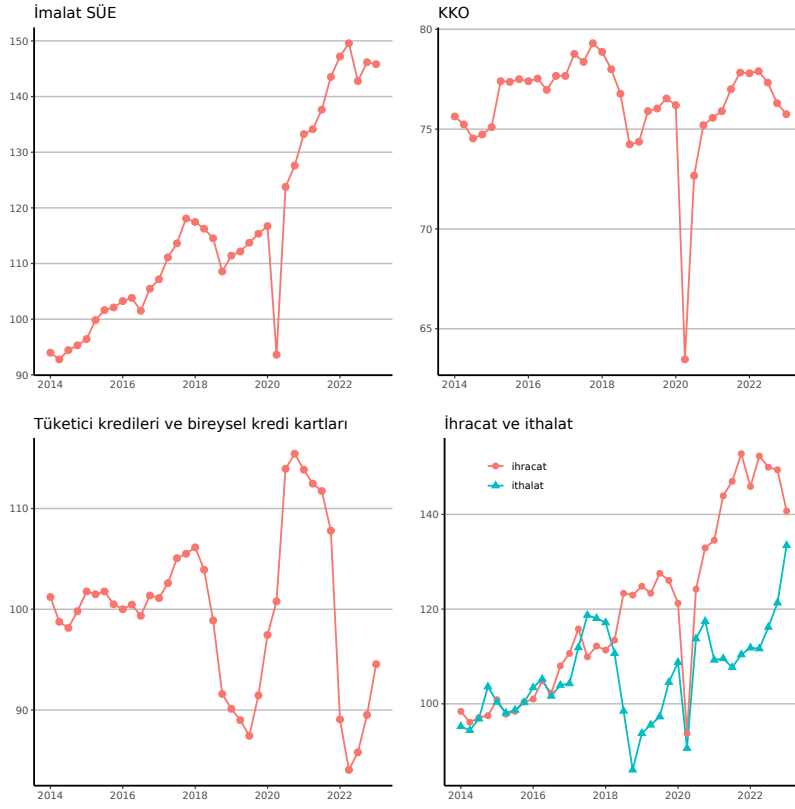
Bir önceki çeyreğe göre GSYH büyüme oranı tahmin edilirken tüm verilerde mevsim ve takvim etkileri için düzeltme yapıyoruz. Eğer veriyi yayınlayan kurumlar düzeltilmiş veriyi yayınlıyorsa doğrudan o serileri kullanıyoruz. Bunun mümkün olmadığı durumlarda düzeltmeyi yapmaktadır. Bu notta kullandığımız değişkenlerin durum şöyle özetlenebilir:

- TCMB: İmalat sanayi kapasite kullanım oranı (KKO); reel kesim güven endeksi (RKGE).
- TÜİK: Sanayi üretim endeksi (SÜE) ve alt kalemleri; ihracat, ithalat ve mal grubuna göre ithalat alt kalemleri (ara malı, yatırım malı ve tüketim malı); sektörel güven endeksleri ve alt kalemleri (perakende ticaret, hizmet ve inşaat sektörleri)
- Betam: Geriye kalan tüm öncü göstergeler.

Öncü göstergelerle ilgili açıklama: Betam her çeyrek için üç tahmin yayınlıyor. İlk iki tahminde büyüme tahmini yapılan çeyreğe ait öncü göstergelerin bir kısmı için son iki ay, diğerleri için ise son ay bilgisi tahmin tarihinde eksiktir. Öncü göstergeler için büyüme rakamları oluştururken bu eksik aylar için serinin daha önceki gözlemlerinden hareketle oluşturduğumuz tahminleri kullanıyoruz. Üçüncü tahminde öncü göstergelerin tüm ayları mevcut olduğundan tahmine ihtiyaç kalmamaktadır.

Tahmin modeli ile ilgili açıklama:

GSYH'nın doğrudan tahmini için 16 öncü gösterge kullanıyoruz. GSYH alt kalemlerinin (tüketim, yatırım, ihracat ve ithalat) tahmini için 26 öncü gösterge kullanıyoruz. Araştırma notumuzda ve tablolarda bu göstergelerin hepsini sunmak yerine içinde bulunduğumuz dönemde öne çıkan ve tahminde başarılı olan değişkenleri sunmayı tercih ediyoruz.

Şekil 1: Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyreklik öncü göstergeler. Tüketici kredileri ve bireysel kredi kartları 2016 yılının ilk çeyreği 100 olacak şekilde endekse dönüştürülmüştür.